

A COVID-19 JÁRVÁNY HATÁSA A NŐI MUNKAVÁLLALÓKRA

- A COVID-19 világsjárvány következményei veszélyeztetik a nemek közti egyenlőség javításának területén elért korábbi eredményeket.
- A járvány következtében foglalkoztatottból inaktívvá válók száma jobban emelkedett, mint a munkanélkülivé válóké. Az első csoportban ez 2,6 millió főt, míg a másodikban 1,2 millió főt tett ki az EU-ban 2020. első félévében (Eurofound [2021](#)).
- A 2020 tavaszát megelőző 12 hónapban a foglalkoztatási ráta 2,4 százalékkal, a foglalkoztatottak heti munkaórászáma közel egy órával csökkent az EU-ban (Eurofound [2021](#)).
- A női munkavállalók különösen veszélyeztetettek a világsjárvány munkaerőpiaci hatásaiiban; arányuk magasabb a válság által jobban érintett foglalkozásokban és a részmunkaidősök körében is.
- A kormány „[A nők szerepének erősítése a családban és a társadalomban \(2021–2030\)](#)” akcióterve szerint kutatásokat támogat a család és munka összeegyeztetethetősége támogatása érdekében, csökkenteni akarja a nők "láthatatlan" és "fizetetlen" munkáját, és segítené, hogy több nő váljon vezetővé a vállalati szektorban.

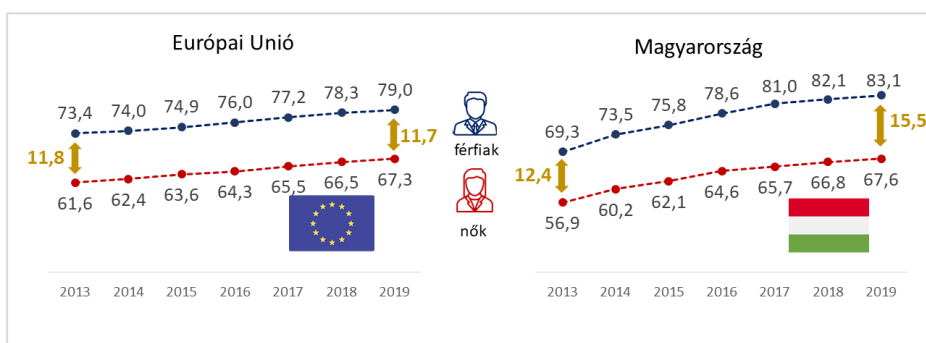
A COVID-19 vírus okozta világsjárvány korábban nem tapasztalt méretű negatív hatással van az egyes nemzetgazdaságokra, ezen belül a munkaerőpiacokra. A munkavállalókat nem egyforma mértékben és módon sújtja a gazdasági visszaesés, különösen nehéz helyzetbe kerültek a fiatal munkavállalók, a nők és az alacsony képzettséggel és jövedelemmel rendelkező csoportok.

Bevezetés

Az ILO 2021. januári jelentése szerint 2020-ban 114 millió állás vált feleslegessé a globális munkaerőpiacon. A foglalkoztatási veszteség területileg különböző, legnagyobb az amerikai kontinensen, alacsonyabb Dél-Kelet-Ázsiában és Európában. A veszteség nagy része nem feltétlenül a munkahely elvesztésében, hanem a **növekvő inaktivitás**ban jelenik meg: 33 millió fő lett munkanélküli, míg 88 millió vált inaktívvá. A foglalkoztatási veszteség erősebb volt a nők körében (5%) a férfiakhoz képest (3,9%), illetve a fiatal munkavállalók csoportjában (8,7%) az összes munkavállaló átlagához (4,3%) képest (ILO, [2021](#)).

A COVID-19 világsjárvány következményei veszélyeztetik a nemek közti egyenlőség javításának területén elért korábbi eredményeket. A munkanélkülivé válás veszélye 1,8-szer nagyobb a nők esetében, melynek egyik oka, hogy az elbocsátások, a gazdasági visszaesés jobban érintik azokat az ágazatokat (turizmus, vendéglátás, személyes szolgáltatások), amelyekben magasabb a női foglalkoztatottság. A női foglalkoztatás 4,5%-a (a férfiak esetén 3,8%-a) került veszélybe. További kockázatot jelent, hogy a fizetett munka helyett csak a fizetetlen otthoni munka válik alternatívává, ami hátráltatja a nemek közti egyenlőség javítását (McKinsey, [2020a](#)). Egy másik felmérésben a női munkavállalók körében különösen az anyák, a vezető beosztásúak, és a feketék fogalmazták meg azt, hogy a járvány negatív hatásai (elbocsátástól, a kiégetéstől való félelem, a mentális egészség fenntartásának nehézsége, a növekvő gondozási feladatok stb.) okozta kihívások erőteljesen érintik őket (McKinsey, [2020b](#)).

1. ábra: Foglalkoztatási ráta (%) és nemek közti különbsége (százalékpont)

Forrás: [Infoszolg/Eurostat, \(lfsi_emp_a\)](#)

COVID-19 HATÁSAI A NŐK HELYZETÉRE

A nők, a női munkavállalók **több szempontból is kiszolgáltatottabbak** a járvány következményeinek, esetükben jobban érzékelhetők azok negatív hatásai. A járvány kitörése óta számos jelentés, elemzés foglalkozott a következményekkel, a tudományosan megalapozott eredmények 2020 első felének, a járvány első hullámának időszakáról állnak rendelkezésre. Megállapításra került, hogy:

- a járvány ideje alatt nőtt a kapcsolati erőszak eseteire vonatkozó feljelentések száma;
- a nők körében nagyobb a munkanélkülivé válás kockázata, jobban nőtt a munkanélküliség, mint a férfiak esetén;
- a járványügyi karantén idején a nőkre még fokozottabb szerep hárul az otthoni, családi feladatok ellátásában (gyerekek segítése az oktatásban, gondozási feladatok, megnövekedett házi munka), ami nehezíti a munkavállalást, karrierépítést;
- megnőtt a zömében a nők által végzett, otthoni fizetetlen munka aránya;
- a dupla feladatrendszer nagyobb mentális terhet jelent a nőnek, ugyanúgy, mint a félelem a bizonytalanságtól, a járványtól, a jövőtől;
- a női munkavállalók veszélyeztetettebbek, mert arányuk sokkal magasabb a járvány által erősen érintett ágazatokban (egészségügy, oktatás, kereskedelem); előbbi ketten dolgozók között 70% a nők aránya, illetve a nők 41%-a e két ágazatban dolgozik világszinten.

(EB [2021](#); ILO [2021](#); Boston Consulting Group [2020](#); Adams-prassl et Al, [2020](#), Eurofound [2020](#); EP [2020](#); OECD [2020](#)))

EURÓPAI UNIÓS HELYZETKÉP

Esélyegyenlőség és munkaerőpiac

Az EU Bizottsága 2020 márciusában [fogadta el](#) a [Nemi Esélyegyenlőségi Stratégiát](#) (EU's Gender Equality Strategy 2020–2025), ami a

legfontosabb intézkedéseket és kötelezettségvállalásokat tartalmazza a nemek közti egyenlőség érvényesülésének érdekében. A stratégia kiemeli a nemi megkülönböztetésen alapuló megkülönböztetés és a nők elleni erőszak megszüntetését, a nők munkaerőpiaci pozícióinak javítását (beleértve a nemek közti fizetéskülönbségek csökkentését) és a nők vezető pozíciókban, a politikai döntéshozatalban való részvételét.

A **munkaerőpiac vonatkozásában** egyik fő célkitűzése **a két nem foglalkoztatásának közelítése**. 2002-től a ráták különbsége egyharmaddal csökkent és a női foglalkoztatás 2019-re elérte a 67,2%-ot. 2014 óta viszont nem javul a trend, a különbség 12 százalékponton áll. Ez számszerűsítve évi 30 milliárd euróba „kerül” az EU-nak, ami a megtermelt GDP 2,4%-a. Az európai munkaerőpiacot továbbra is **szektorális és foglalkozási szegregáció** jellemzi, azaz a nők sokkal inkább felülreprezentáltak az alacsony képzettséget igénylő, alulfizetett foglalkozásokban és pozíciókban. A COVID-19 járvány és a gazdasági lezárások következményei veszélybe sodorják az elmúlt két évtizedben az esélyegyenlőség terén és a munkaerőpiacon elért eredményeket (Eurofound, [2020](#)).

A **nemek fizetése közti különbség** (gender pay gap) európai átlaga 2012 óta folyamatosan javul, 2019-ben 14,1% volt (Magyarország: 18,2%, Eurostat [2019](#)). A női munkavállalóknak még mindig számos korláttal kell szembenézniük egyes szakmákban, a legnagyobb európai vállalatok első számú vezetői között a nők aránya mindösszesen 8%. A Bizottság [elkötelezett](#) a munka- és magánélet egyensúlya feltételeinek javítása mellett is. (E témáról lásd a korábban készült [2019/24](#). Infojegyzetet.)

Az EB március 5-én **irányelv javaslatot** nyújtott be ([COM\(2021\) 93 final](#)) melynek két fő eleme az egyenlő díjazás elve átláthatóságának erősítése valamint a bérdiszkrimináció áldozatai számára az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése.

A COVID-19 járvány hatása

A Bizottság 2020 novemberében kiadott **Együttes Foglalkoztatási Jelentése** ([Proposal for a Joint Employment Report 2021](#)) megállá-

pítja, hogy a **munkaerőpiacon hatéves pozitív trend szakadt meg a járvány kitörése után**. Köszönhetően a munkahelyvédelmi intézkedéseknek ez nem feltétlenül látszik meg a munkanélküliség adatokban. Azok az országok, amelyek korábban is inkább küzdöttek foglalkoztatási, munkanélküliségi problémákkal, most is jobban érintettek. A nemek foglalkoztatási rátája közti különbség a korábbi javulás után ismét nőhet. Mivel a nők felülreprezentáltak a részmunkaidőben és az alacsonyabban fizetett szakmákban, ezért a járvány hatására kialakult helyzetben különösen veszélyeztetettek, közülük is kiemelkedően a kisgyermeket nevelő nők. (A kisgyermekes anyák foglalkoztatásáról lásd a [2019/48. Infojegyzet](#).)

Az **Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért (Eurofound)** 2021 márciusi jelentése megállapítja, hogy a foglalkoztatás a járvány előtti időszakból feltételezett és várt trendhez képest 3,1%-kal csökkent, ténylegesen 5,7 millió állás veszett el 2020 közepéig. Ezek háromnegyedét a határozott idejű szerződésű munkavállalók állásvesztése tette ki. A rövidített munkaidős formák és más támogatási eszközök alkalmazása következtében a foglalkoztatottak inkább inaktívvá váltak és nem a munkanélküliek számát növelték. Kiemelten sérültek a fiatal, 15-24 év közötti munkavállalók, közülük is a nők jobban, mint a férfiak (Eurofound [2021](#)). (A fiatalok munkaerőpiaci helyzetének alakulásáról és a járvány hatásairól lásd a [2020/59. Infojegyzet](#).)

Az EB 2021. március 5-én közzétett, a nemek közti egyenlőségre vonatkozó [éves jelentésében](#) a munkaerőpiac vonatkozásában megállapították, hogy:

- 2020 2. és 3. negyedében a nők foglalkoztatási rátája kisebb mértékben javult, mint a férfiaké (0,8% ill. 1,4%),
- a járvány nyomában elrendelt korlátozások negatív hatással voltak a fizetetlen gondozási tevékenységekre, aminek döntő többségét a nők látják el,
- a járvány elleni küzdelemben kiemelkedő jelentőségű ágazatokban (egészségügy, szociális ellátás) a dolgozók 86%-a nő,
- a pandémia kezeléséről, a védekezési intézkedésekről döntő szervezetekben a nők aránya alacsony.

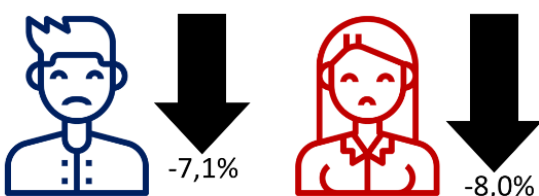
A HAZAI MUNKAERŐPIAC ÉS A NŐK

A férfiak és a nők **hosszútávú munkaerőpiaci adatait** tekintve megállapítható, hogy az elmúlt tíz évben 13%-kal emelkedett az aktív korú (20-64 éves) nők foglalkoztatási aránya, de 2013-tól a férfiak és nők rátája közti különbség minden évben nőtt (2013:8,1 százalékpont; 2020: 11,2 százalékpont). Több nő dolgozik, mint 10 éve, de kevesebb pénzért. 2020-ban a teljes munkaidőben alkalmazott nők bruttó átlagkeresete 20%-kal volt alacsonyabb a férfiakénál (KSH [Stadat](#)).

A Trenkwalder munkaerőpiaci szolgáltató cég 2021. márciusi [elemzése](#) szerint a **kisgyermekes anyák** foglalkoztatási rátája 10 %-kal nőtt, emellett a nők körében továbbra is gyakori, hogy családi kötelezettségek miatt karrierépítésüket időlegesen szüneteltetik. A nők felülreprezentáltak az alacsonyabban fizetett munkakörökben, az oktatásban, a gondozásban, az értékesítés területén. A cég saját tapasztalati szerint **a nők gyorsabban helyezkednek el**, az egy héten belül elhelyezkedni tudó álláskeresőik között 18%-kal magasabb a nők aránya.

A korábbi évek **kedvező munkaerőpiaci folyamatai Magyarországon is törést szenvedtek a járvány hatására**. Az [Állami Számvevőszék](#) az első hullám hatásait és az arra adott gazdaságpolitikai válaszokat elemző [jelentése](#) megállapítja, hogy a 2020 tavaszi lezárások által erősen érintett ágazatokban (turizmus, vendéglátás, szolgáltatók) inkább reagáltak elbocsátással, de ott,

2. ábra: 15-24 éves munkavállalók foglalkoztatási rátájának változása az EU-ban, 2019-2020 1. név.

Forrás: [Infoszolg/Eurofound, 2021 p10](#)

ahol csak átmeneti visszaesésre számítottak, a munkaadók igyekeztek átmeneti intézkedéseket hozni. A jelentés a munkaerőpiac vonatkozásában több **kockázatot** is megfogalmazott, mint például:

- a humán erőforrásnak a hosszú távú munkanélküliség, vagy a korlátozott mobilitás miatti erodálódása;
- a pályakezdekők munkavállalási nehézségeinek tartós fennmaradása;
- az álláskeresési járadékban vagy egyéb támogatásban sem részesülők magas aránya;
- s ennek további növekedéséből fakadó szociális kockázat ([ÁSZ, 2020](#)).

Köllő szerint a koronavírus járvány első hulláma **súlyosabban érintette** a munkaerőpiacot, mint a 2008-as világgazdasági válság. Véleménye szerint a KSH által használt, nemzet-

közi módszertanon alapul mutatók (foglalkoztatás, munkanélküliség) alábecsülik a munkaerőpiaci hatások mértékét. Számításai szerint **a legalább egy órát dolgozó foglalkoztatottak száma 7,6%-kal, a teljes munkaidős egyenértékesben mért foglalkoztatás 9%-kal csökkent** az első hullám idején Magyarországon. A válság a pályakezdekőket és a fiatal munkavállalókat érintette leginkább. A női foglalkoztatás 1 százalékponttal nagyobb mértékben romlott, mint a férfiaké: -6,3% versus -5,3% az időszakban (Köllő, [2020](#)). A nemek tekintetében a kutatók azt látták, hogy a férfiak állásvesztési esélye 2020-ban alacsonyabb volt, mint a nőké. Leginkább a 18 év alatti gyermeket nem nevelő nők és az iskoláskorú gyereket nevelő nők helyzete romlott, míg a 6 éven aluli kisgyerekeseké eleve alacsony volt és némileg javult a nők másik két csoportjához képest (Köllő-Reizel, [2021](#)).

Források:

- Eurofound (2020), [Women and labour market equality: Has COVID-19 rolled back recent gains?](#), Publications Office of the European Union, Luxembourg
- Eurofound (2021), [COVID-19: Implications for employment and working life, COVID-19 series](#), Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Clare Wenham: [The gendered impact of the COVID-19 crisis and post-crisis period](#), European Parliament, 20 September 2020
- Shecession: COVID-19 is affecting women's employment status worse than men – [World Economic Forum, 28 September 2020](#)
- Naomi Cahn: How Covid-19 Hurts Working Women – [Forbes.com, 22 October 2020](#)
- International Women's Day: Women's work during the pandemic – [Bbc.com, 8 March 2021](#)
- Lajó Adrienn, Jakovác Katalin, Dávid Gábor: [A járványhelyzettel összefüggő gazdaságvédelmi akcióterv munkaerőpiacra gyakorolt hatásai](#), Elemzés, Állami Számvevőszék, 2020. szeptember
- Dr. Pulai Gyula: Mennyire forgatta fel a COVID-19 járvány a munkaerőpiacot? – [Pénzügyi Szemle Online, 2020. szeptember 30.](#)
- Köllő János: [Foglalkoztatás a koronavírus járvány első hullámának idején](#), in: Munkaerőpiaci tükrök, MTA KRTK KTI, Budapest, 2020.
- Köllő János, Rajzer Balázs: A koronavírus-járvány első hullámának hatása a foglalkoztatásra és a vállalatok árbevételére – [Közgazdasági Szemle, 2021. április](#)
- [1685/2020. \(X. 22.\) Korm. határozat](#) az Európai Unió számára készített, „A nők szerepének erősítése a családban és a társadalomban” (2021–2030) akcióterv elfogadásáról, valamint a végrehajtásának a 2021–2022. évekre szóló Intézkedési Tervéről
- Szalai Laura: Női éra – [Mandiner, 2021. március 4.](#)